

PLAN TOGETHER

CASEMANAGEMENT
ALS ALTERNATIEF
VOOR MIGRATIEDETENTIE

FEBRUARI 2023

INHOUD

4 OVER DEZE INFORMATIENOTA

---

5 WAT IS PLAN TOGETHER?

6 FASES VAN PLAN TOGETHER VOOR GEZINNEN MET KINDEREN

---

7 DE ERVARINGEN VAN PLAN TOGETHER TOT NU TOE

---

7 METHODOLOGIE VOOR GEGEVENSVERZAMELING EN -ANALYSE

8 WIE ZIJN DEZE GEZINNEN?

9 IMPACT VAN CASEMANAGEMENT

13 PRAKTIJKVOORBEELDEN

15 CONCLUSIES

---

17 AANBEVELINGEN

---

18 BIJLAGEN

OVER DEZE INFORMATIENOTA

In 2020 startte JRS Belgium met het pilootproject Plan Together, een alternatief voor detentie. Sindsdien begeleiden de casemanagers van het pilootproject gezinnen zonder wettig verblijf met kinderen die het risico lopen op migratiedetentie, om duurzame oplossingen voor hen te promoten en veilig te stellen.

De timing van het pilootproject viel samen met de aankondiging van de nieuwe coalitieregering en de daaropvolgende werkzaamheden om het Belgische asiel- en migratiesysteem te hervormen. In het Belgische regeringsakkoord van eind 2020 stond¹:

“Daartoe zal de federale regering pilootprojecten financieren, met als doel om personen zonder wettig verblijf in de humanitaire opvang van de eerste lijn sneller en gericht te begeleiden naar bestaande verblijfsprocedures of terugkeer, in samenwerking met Fedasil, de Dienst Vreemdelingenzaken, grote steden, sociale voorzieningen en niet-Gouvernementele organisaties. Met volledig respect voor de bestaande bevoegdheidsverdeling, zet de regering met betrekking tot het beheersen van de transitmigratie in op een humanitair traject dat een duurzame oplossing biedt binnen hetzij de bestaande verblijfsprocedures, hetzij binnen een terugkeertraject. (...) Er wordt een aanklampend en menselijk terugkeertraject uitgewerkt met alle betrokken instanties voor mensen in illegaal verblijf, via een doorgedreven begeleiding, ondersteuning en met een regelmatige opvolging. (...) Er moet meer ingezet worden op vrijwillige terugkeer, met een sterkere begeleiding in alle fases van de procedure. (...) Alternatieven voor detentie worden ten volle ontwikkeld (terugkeerhuizen, regelmatige administratieve en/of politionele controles, huisarrest, borg, elektronisch toezicht, ...). Deze worden op een systematische manier geëvalueerd om ze indien nodig bij te sturen. De vasthouding met het oog op gedwongen terugkeer, moet tot de kortst mogelijke duur beperkt worden. De regering onderzoekt alle mogelijkheden om de gemiddelde detentieduur verder te beperken en de efficiëntie van het terugkeerbeleid te verhogen. Tegelijk neemt de regering maatregelen om te verhinderen dat de verwijdering door manifest gebrek aan medewerking onmogelijk wordt gemaakt. (...) Er wordt een oplossing gezocht voor de zeer beperkte groep mensen die buiten hun wil om, en ook niet vrijwillig, kunnen terugkeren naar hun land van herkomst, zoals bepaalde staatlozen.”

Bovendien ‘heeft de Belgische regering in 2020 toegezegd een aantal pilootprojecten te financieren om irreguliere migranten te ondersteunen bij het werken aan duurzame oplossingen’².

Deze informatienota³ geeft de voorlopige leerpunten van JRS Belgium weer over het pilootproject Plan Together, met een focus op kwalitatieve gegevens over de reacties van de gezinnen op casemanagement. Hopelijk biedt het document een gelegenheid voor verdere discussie en reflectie voor iedereen die betrokken is bij de ontwikkeling van rechtenconforme programma’s van alternatieven voor detentie (ATD) in België en daarbuiten.

Het document is geschreven door een consultant die twee evaluaties heeft uitgevoerd van soortgelijke pilootprojecten met casemanagement als alternatief voor detentie in Europese landen, met inbreng van een beleidsmedewerker van JRS Belgium. De gegevens waarop deze informatienota gebaseerd is, werden verzameld en voorbereid door de casemanagers van Plan Together en werden ter verificatie gecontroleerd door de consultant.

¹ Regeerakkoord_2020.pdf (belgium.be), p.94.

² IDC, *Gaining Ground. Promising Practices to Reduce and End Immigration Detention*, May 2022, p. 53.

³ Dit informatiedocument gaat uit van bestaande kennis en begrip van de laatste discussies over projecten van op casemanagement gebaseerde alternatieven voor detentie. Zie bijvoorbeeld *Alternatives to detention from theory to practice (2018)* en *Alternatives to detention: building a culture of cooperation (2020)*.

WAT IS PLAN TOGETHER?

Plan Together is een pilootproject dat als alternatief voor detentie (ATD) is opgezet om personen die door het asiel- en migratiesysteem navigeren te helpen bij het vinden van duurzame oplossingen. Het pilootproject is kleinschalig en biedt casemanagement aan 15 gezinnen met minderjarigen zonder wettig verblijf met een complexe migratiegeschiedenis aan. Het pilootproject loopt van september 2020 tot februari 2023.

JRS Belgium heeft dit project ontwikkeld als antwoord op haar bezorgdheden, waaronder:

- België past niet of nauwelijks minder dwingende maatregelen toe voordat besloten wordt tot een bevel tot detentie;
- Terugkeerwoningen zijn een alternatieve vorm van detentie en geen alternatief voor detentie;
- Detentie van kinderen is nog steeds mogelijk in de Belgische wetgeving.

Met Plan Together test JRS Belgium de hypothese dat casemanagement een legitiem alternatief is voor detentie. Het project verzamelt bewijsmateriaal en leerpunten om meer inzicht te krijgen in de impact van casemanagement. De doelstellingen van het project zijn daarom:

- Aantonen dat casemanagement een waardevol alternatief is voor detentie waardoor het gebruik van detentie afneemt;
- De aanpak van de asiel- en migratieinstanties verschuiven van hun exclusieve focus op het verhogen van het "terugkeerpercentage" van migranten zonder wettig verblijf naar het bevorderen van duurzame oplossingen;
- Grootschalige politieke en publieke steun mobiliseren voor de afschaffing van kinderdetentie;
- De theorie en de praktijk van casemanagement als alternatief voor detentie promoten bij lokale en nationale beleidsmakers evenals bij andere middenveldorganisaties.

FASES VAN PLAN TOGETHER VOOR GEZINNEN MET KINDEREN

Voor dat Plan Together de gezinnen toelaat tot het project, controleren de casemanagers of de gezinnen aan de criteria van het pilootproject voldoen door middel van een screenings- en beoordelingsproces. De volgende criteria worden toegepast om te beoordelen of gezinnen tot het project kunnen worden toegelaten:

- Gezinnen met kinderen onder de 18 jaar
- Zonder wettig verblijf
- Risico op detentie
- Toegang tot stabiele huisvesting
- Geen ernstig strafblad
- Bereidheid tot engagement en tot samenwerking met de casemanagers
- Geen ernstige medische of psychologische problemen

Gezinnen werken samen met casemanagers om alle opties over hun toekomst op een open manier te onderzoeken. Opties zijn een legaal verblijf in België, een legaal verblijf in andere EU-lidstaten of een duurzame vrijwillige terugkeer.

De gezinnen doorlopen eerst het screening- en selectieproces van het pilootproject samen met de casemanagers, die hun geschiktheid voor het project beoordelen. Eenmaal aanvaard in het project, krijgen de gezinnen regelmatige huisbezoeken om hun situatie te bespreken, hun sterke punten, behoeften en belemmeringen te identificeren en een actieplan op te stellen. Terwijl de casemanagers ondersteuning bieden bij de uitvoering van hun actieplan, evalueren ze ook hun vooruitgang, zodat het casemanagement traject kan worden afgestemd op de veranderende situatie en behoeften van het gezin.

Het belangrijkste onderdeel van dit proces is het opbouwen van vertrouwen tussen de casemanagers en de gezinnen en het verduidelijken van hun migratiegeschiedenis, zodat ze als een effectief team kunnen werken. Met instemming van de gezinnen kunnen de casemanagers hulp en interventies aanbieden om belemmeringen te overwinnen. Ze brengen hen bijvoorbeeld in contact met advocaten om een juridische screening te voltooien, nemen samen documenten door om de gezinnen volledig te helpen begrijpen wat er met hun situatie gebeurt en leggen contacten met andere dienstverleners zodat de gezinnen toegang krijgen tot wat ze nodig hebben. Een nauwgezet en uitgebreid overzicht van hun juridisch dossier is een essentieel onderdeel van dit proces, waarbij een historische tijdlijn wordt gereconstrueerd die laat zien welke gebeurtenissen wanneer plaatsvonden. Dit schept orde in een vaak chaotisch verhaal van hun afgelegde parcours en geeft aan waar advies en tussenkomsten van een advocaat nodig kunnen zijn. Gedurende het hele proces wordt de casemanagement uitgevoerd op een rechten- en persoonsgerichte wijze die de gezinnen in staat blijft stellen hun eigen situatie in handen te nemen en weloverwogen beslissingen over hun toekomst te nemen. Hun dossiers worden afgesloten wanneer de gezinnen een duurzame oplossing voor hun migratiestatus bereiken.

DE ERVARINGEN VAN PLAN TOGETHER TOT NU TOE

Methodologie voor gegevensverzameling en -analyse

Plan Together is een kleinschalig pilootproject, waarvan het team bestaat uit twee parttime (0,5 FTE) casemanagers. De casemanagers bieden een intensieve casemanagement ondersteuning aan gezinnen met kinderen zonder wettig verblijf, die vaak complexe behoeften hebben. Van september 2020 tot februari 2022 ondersteunde het project 14 gezinnen met 23 ouders en 42 kinderen (waaronder 4 kinderen ouder dan 18 jaar). Een totaal van 24 gezinnen deden een aanvraag of werden doorverwezen naar het project, waarvan 14 gezinnen tot het project werden toegelaten.

Voor deze tussentijdse analyse van de impact van het project hebben we de gegevens van 12 gezinnen onderzocht, de overgrote meerderheid van de 14 gezinnen die ten tijde van de gegevensverzameling werden ondersteund.

Wij waren ons ervan bewust dat de kleine omvang van de steekproefgegevens niet geschikt was voor statistische analyse om algemene conclusies te trekken. Bovendien bleek uit onze gegevens dat de verblijfservaring van elk gezin in België uniek was, gekenmerkt door een individuele migratiegeschiedenis, behoeften, kwetsbaarheden en interne gezinsdynamiek.

Daarom werden voor elk gezin drie bewijsstukken verzameld om hun situatie beter te begrijpen. Vervolgens hebben we deze bewijsstukken onderzocht en met elkaar vergeleken om de reactie van het gezin op het casemanagement kwalitatief te analyseren. We gebruikten deze methode om ervoor te zorgen dat we een zo volledig mogelijk beeld krijgen van de ervaring van elk gezin. We hebben ook aandacht besteed aan gedetailleerde en genuanceerde gegevens waaruit we brede observaties kunnen halen. Zo konden we de algemene impact van het pilootproject op elk afzonderlijk gezin bekijken.

De drie bewijsstukken zijn:

- **Het Baseline document** (Bijlage A) legt de beginsituatie van elk gezin vast op het moment dat zij aan het pilootproject startten en de beoordeling daarvan door de casemanagers. Dit dient als referentiepunt bij het opvolgen van hun veranderingen in de loop van de tijd.
- **De Client Summary Sheet** (Bijlage B) verzamelt de demografische gegevens van de gezinnen en volgt de veranderingen in hun gedrag, houding en reacties in de loop van de tijd als gevolg van het casemanagement. De 'Client Summary Sheets' werden ingevuld door JRS Belgium, op basis van de waarnemingen en verslagen van de casemanagers. De casemanagers noteerden ook informatie over de context van de gezinnen, details over hun interacties met de gezinnen en ander bewijsmateriaal dat hun observaties en beoordelingen valideert en onderbouwt.
- **De Case Study** (Bijlage C) geeft een narratief verslag van hoe casemanagement werd toegepast bij elk gezin op sleutelmomenten van hun interacties.

De gegevens en bewijzen werden geanalyseerd door de consultant, die een soortgelijke evaluatie uitvoerde van andere door middenveldorganisaties georganiseerde pilootprojecten van alternatieven voor detentie in Europa die gebruik maken van casemanagement⁴. De eerste bevindingen van de consultant werden gedeeld en besproken met JRS Belgium alvorens de laatste hand te leggen aan deze informatienota.

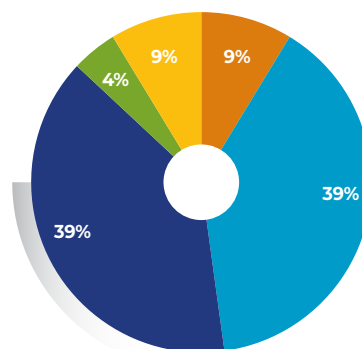
⁴ Zie *Alternatives to detention from theory to practice* (2018) en *Alternatives to detention: building a culture of cooperation* (2020).

Wie zijn deze gezinnen?

De 12 gezinnen waarvan de casemanagementgegevens zijn onderzocht, bestaan uit 20 volwassenen en 32 kinderen. Zij zijn afkomstig uit de meest uiteenlopende landen: Irak, Nepal, Marokko, Somalië, Rwanda, Democratische Republiek Congo, Pakistan, Liberia, Kosovo en Albanië, waaronder ook van Roma origine. Vele landen vanwaar mensen asiel aanvragen in België. Sommigen bleken ook staatloos te zijn.

De duur van hun verblijf in België verschilt sterk van gezin tot gezin. Terwijl één gezin sinds één jaar in België woonde, verbleven drie gezinnen sinds meer dan 10 jaar in België (respectievelijk 12, 14 en 18 jaar). In het algemeen kan worden gesteld dat de meeste gezinnen een aanzienlijke tijd in België hebben doorgebracht en dat veel van hun kinderen al een aanzienlijk deel van hun leven in België leven en het als hun thuis beschouwen: acht van de twaalf gezinnen wonen al meer dan vijf jaar in België. De grote meerderheid van hen, negen gezinnen, heeft bij binnenkomst in België asiel aangevraagd.

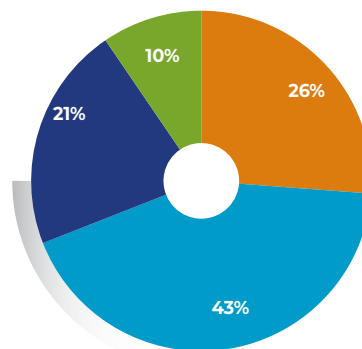
Gemiddeld werden de gezinnen 6,5 maanden door de case-managers ondersteund en twee gezinnen werden langer dan 15 maanden ondersteund. Voor de 12 gezinnen werden in totaal 74 huisbezoeken uitgevoerd, aangevuld met regelmatige en frequente telefoongesprekken, e-mails en andere vormen van communicatie. Soms werden de gezinnen ook begeleid naar hun afspraken met hun advocaten, bij hun ambassades en voor andere administratieve en aan hun procedure gebonden taken.

Leeftijd volwassenen

Totaal :
23 volwassenen

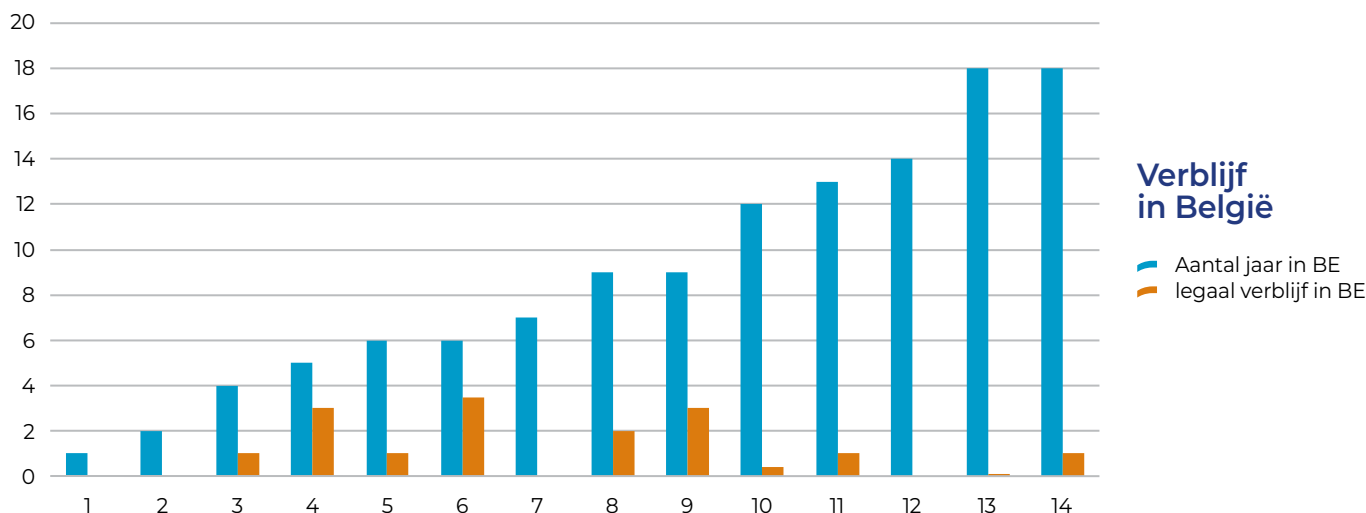
- 20-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- Onduidelijk

Leeftijd kinderen

Totaal :
42 kinderen

- 0-5 jaar
- 6-11 jaar
- 12-17 jaar
- > 18 jaar

Verblijf in België

- Aantal jaar in BE
- legaal verblijf in BE

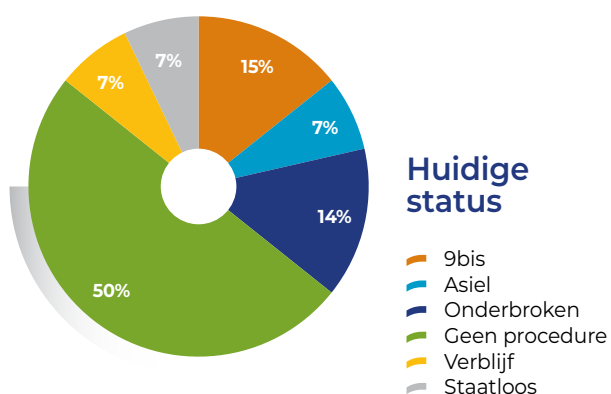
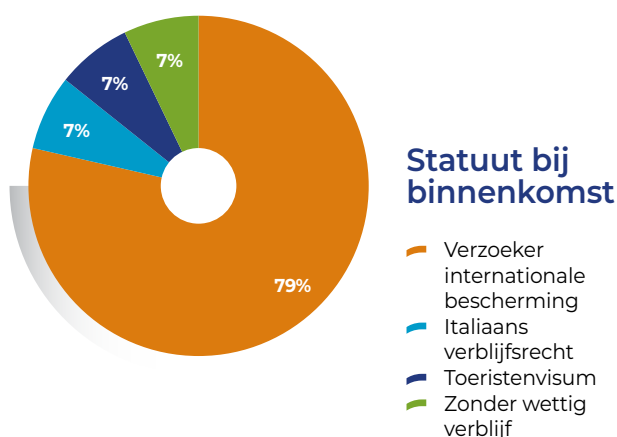
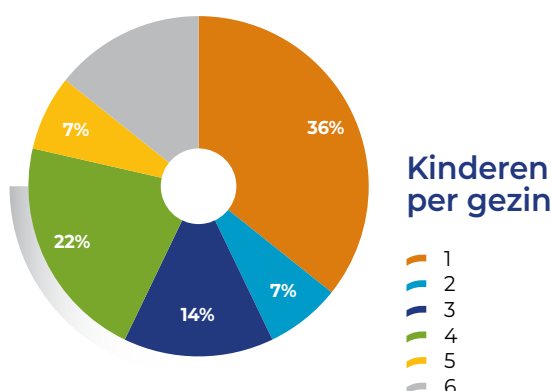

Impact van casemanagement

Op het moment van de gegevensverzameling was van de cohorte van 12 gezinnen, het dossier van één gezin al afgesloten omdat zij een stabiel verblijfstatuut had gekregen. Acht gezinnen bleven in contact met de casemanagers, terwijl drie andere gezinnen niet langer casemanagement ontvingen omdat zij niet langer deelnamen aan Plan Together.

Om te begrijpen hoe de gezinnen reageerden op casemanagement, analyseerden we de gegevens die werden verzameld via de 'Client Summary Sheets'. De 'Client Summary Sheets' werden in 2017 ontwikkeld als gemeenschappelijk instrument om de op casemanagement gebaseerde ATD pilootprojecten te controleren en te evalueren. Deze werden door EPIM (Europees Programma voor Integratie en Migratie) gefinancierd. Meer informatie over de 'Client Summary Sheets' is te vinden in bijlage B.

In 2022 kregen de casemanagers van Plan Together, ten behoeve van deze analyse, een hele reeks vragen over veranderingen in de loop van de tijd in het gedrag, de houding, de aanpak en de omstandigheden van de gezinnen. Hun antwoorden en opmerkingen werden vastgelegd in de 'Client Summary Sheets'.

Net als de vorige evaluatieverslagen van ATD pilootprojecten, die in opdracht van EPIM werden uitgevoerd, is deze tussentijdse analyse van Plan Together erop gericht om verder te gaan dan de kwantitatieve basisvragen die vaak worden gesteld over projecten van alternatieven voor detentie, en zich in plaats daarvan te richten op kwalitatieve vragen. De voorbeelden van kwantitatieve en kwalitatieve vragen staan hieronder ter illustratie.

Kwantitatieve vragen die vaak worden gesteld over alternatieven voor detentie (ATD)

- Hoeveel mensen worden bij het ATD betrokken?
- Hoeveel mensen keren terug naar hun land van herkomst?
- Hoeveel mensen regulariseren hun status?
- Hoeveel mensen duiken onder?
- Hoe vaak moet de casemanager begunstigden ontmoeten?

Kwalitatieve vragen die in de evaluatie aan bod komen

- Hoe reageren mensen op ATD gebaseerd op engagement?
- Hoe kan casemanagement worden aangeboden?
- Hoe helpt casemanagement mensen om betrokken te zijn met de migratieprocedures en stappen te zetten om hun dossier op te lossen?
- Wat kan het effect van casemanagement ondermijnen en hoe?

ERVARINGEN

Hieronder volgt een lijst met vragen die aan de casemanagers werden gesteld over het effect van casemanagement en een samenvatting van hun antwoorden.

HEEFT CASEMANAGEMENT HET VERMOGEN VAN GEZINNEN OM BETROKKEN TE ZIJN MET HET ASIEL- EN MIGRATIESYSTEEM EN HUN PERCEPTIE ERVAN BEÏNVLOED?

De casemanagers werden gevraagd om aan te geven of zij veranderingen waarnamen in het vermogen van de gezinnen om zich te engageren voor hun migratieprocedures met als doel hun dossier op te lossen, in hun waarschijnlijkheid om zich te onttrekken aan het asiel- en migratieproces en in de mate van vertrouwen dat zij hebben in het asiel- en migratiesysteem.

	Negatieve impact	Geen impact	Beperkte impact	Enige impact	Enorme impact	Weet het niet/kan het niet zeggen	Positieve impact (%)
Heeft uw casemanagementondersteuning volgens u in de loop der tijd een positief effect gehad op het vermogen van de betrokkene om de migratieprocedures te doorlopen?	0	1	2	6	3	0	75%
Heeft uw casemanagementondersteuning volgens u in de loop der tijd een positief effect gehad op het risiconiveau van de betrokkene?	0	1	0	6	3	2	75%
Heeft uw casemanagementondersteuning volgens u in de loop der tijd een positief effect gehad op het vertrouwen van de betrokkene in het systeem?	0	2	4	3	2	1	42%

Het algemene beeld is dat casemanagement enig positief impact lijkt te hebben gehad op het vermogen van de gezinnen om te werken aan hun duurzame oplossingen, maar het was nog steeds moeilijk om hun gevoel van vertrouwen in het asiel- en migratiesysteem te herstellen.

HEEFT CASEMANAGEMENT HET VERMOGEN VAN GEZINNEN OM EEN GEÏNFORMEERDE BESLISSING TE NEMEN OVER HUN TOEKOMST VERBETERD?

Cluster 1 – geïnformeerd beslissen

	Negatieve impact	Geen impact	Beperkte impact	Enige impact	Enorme impact	Weet het niet/kan het niet zeggen	Positieve impact (%)
Heeft casemanagement het vermogen van de individuen om een geïnformeerde beslissing te nemen inzake hun migratieprocedures in de loop der tijd verbeterd?	0	0	1	7	3	1	83%

Cluster 1 – snelle vragen

	Ja	Neen	Weet het niet	Ja (%)	Neen (%)	Weet het niet (%)
Krijgen zij meer informatie en advies dan voorheen om hen te helpen hun eigen situatie te begrijpen en hun toekomst beter te plannen?	12	0	0	100%	0%	0%
Maken ze constructievere keuzes in het kader van hun dossier? (Bijvoorbeeld: waren ze eerder van plan onder te duiken?)	7	3	2	58%	25%	17%
Hebben zij meer vertrouwen in de migratieprocedures?	8	1	3	67%	8%	25%
Zijn ze beter betrokken bij de casemanagement?	9	2	1	75%	17%	8%
Zijn ze beter in staat de gevolgen van hun acties te overwegen?	11	1	0	92%	8%	0%

Casemanagement lijkt het vermogen van de gezinnen om een geïnformeerde beslissing te nemen over hun toekomst sterk te hebben verbeterd. Zoals uit de onderstaande tabel blijkt, vonden de casemanagers dat de gezinnen dankzij casemanagement meer informatie en advies kregen dan voorheen, zodat zij hun eigen situatie beter konden begrijpen en hun toekomst beter konden plannen, en beter in staat waren de gevolgen van hun acties te overwegen.

HEEFT CASEMANAGEMENT VOOR DE GEZINEN BIJGEDRAGEN TOT EEN TIJDIGE EN EERLIJKE OPLOSSING VAN HUN DOSSIER ?

Cluster 2 – tijdige en eerlijke oplossing in het dossier?

	Negatieve impact	Geen impact	Beperkte impact	Enige impact	Enorme impact	Weet het niet/kan het niet zeggen	Positieve impact (%)
Heeft casemanagement voor betrokkene bijgedragen tot een tijdige en eerlijke oplossing in het dossier?	0	6	1	1	3	1	33%

Cluster 2 – snelle vragen

	Ja	Neen	Weet het niet	Geen antwoord	Ja (%)	Neen (%)	Weet het niet (%)
Nemen zij meer initiatief om contact op te nemen met de autoriteiten? Houden zij zich regelmatig bezig met hun dossier? Ondernemen zij stappen om hun dossier op te lossen?	9	2	0	1	75%	17%	0%
Kunnen zij hun wettelijke en andere rechten beter uitoefenen?	8	2	1	1	67%	17%	8%
Kunnen zij alle opties, waaronder regularisatie, beter verkennen?	9	1	0	2	75%	8%	0%
Werken zij beter mee aan de voorwaarden die de autoriteiten aan hen hebben gesteld?	1	3	7 ⁵	1	8%	25%	58%
Denkt u dat de autoriteiten nu meer/betere informatie hebben over de dossiers van begunstigden, omdat er beter gecommuniceerd wordt?	6	4	1	1	50%	33%	8%

Het casemanagement van het pilootproject leek de minste impact te hebben op de tijdige en eerlijke afhandeling van dossiers: in de helft van de gevallen meldden de casemanagers dat het geen effect had.

De casemanagers wezen erop dat de onstabiele leefsituatie van de gezinnen (zoals een laag inkomen en onzekere huisvesting) vaak hun aandacht en energie afleidde van de voortgang van hun dossier. Ook het trage tempo van de besluitvorming van de autoriteiten en de soms lange wachttijden bij hun advocaten, werden door de casemanagers en de gezinnen gezien als een belemmering voor een tijdige oplossing van hun dossier. Een factor waarop zij geen invloed hebben.

⁵ In de meeste gevallen antwoordden de casemanagers "Weet het niet" of "Nee" op de vraag "Werken zij beter mee aan eventuele voorwaarden die door de autoriteiten aan hen zijn gesteld?". Het is waarschijnlijk dat dit gebeurde omdat geen enkele voorwaarde - zoals het regelmatig rapporteren aan de autoriteiten - werd gesteld aan een van de gezinnen in het project. In de toekomst moet deze vraag anders worden geformuleerd om te verduidelijken wat er wordt gevraagd, of zelfs worden overgeslagen als ze niet relevant is.

HEEFT CASEMANAGEMENT BIJGEDRAGEN AAN DE VERBETERING VAN DE COPING EN HET WELBEVINDEN VAN DE GEZINNEN?

Cluster 3 – coping en welbevinden van individuen

	Negatieve impact	Geen impact	Beperkte impact	Enige impact	Enorme impact	Weet het niet/kan het niet zeggen	Positieve impact
Verbeterd casemanagement de coping en het welbevinden van begunstigen (waardoor zij beter kunnen betrokken zijn bij de migratieprocedures) in de loop der tijd?	0	1	1	7	3	0	83%

Cluster 3 – snelle vragen

	Ja	Neen	Weet het niet	Ja (%)	Neen (%)	Weet het niet (%)
Zijn ze minder kwetsbaar?	6	5	1	50%	42%	8%
Hebben ze een sterkere hoop voor de toekomst?	7	2	3	58%	17%	25%
Hebben ze meer vertrouwen in het systeem dan voorheen?	6	3	3	50%	25%	25%
Is hun psychosociaal welbevinden verbeterd (maatschappelijke activiteiten, psychologische toestand)?	9	2	1	75%	17%	8%
Is hun bestaanssituatie beter?	3	8	1	25%	67%	8%
Is hun huisvestingssituatie beter?	1	11	0	8%	92%	0%
Zijn ze stabiel dan voorheen? Houden ze regelmatig contact met het project?	3	9	0	25%	75%	8%

De antwoorden van de casemanagers op bovenstaande vragen lijken erop te wijzen dat casemanagement weliswaar een positief effect heeft op de psychologische toestand van de gezinnen en hun toekomstbeeld, maar dat het een zeer beperkte invloed heeft op hun materiële omstandigheden, zoals inkomensniveau en huisvestingssituatie. Dit is begrijpelijk aangezien het project geen materiële steun biedt. Tegelijkertijd is dit ook een punt van bezorgdheid omdat de opmerkingen van de casemanagers over de cluster 2-vraag (tijdige en eerlijke oplossing van het dossier) erop lijken te wijzen dat het gebrek aan stabiliteit in de dagelijkse levensomstandigheden van de gezinnen hun vermogen om energie te steken in hun asiel- of migratieproces belemmeren.

Praktijkvoorbeelden

Hieronder staan twee praktijkvoorbeelden die illustreren hoe de casemanagers op een persoonsgerichte manier met gezinnen in complexe situaties hebben gewerkt en hoe de gezinnen op het casemanagement hebben gereageerd. Gezien het unieke karakter van het verhaal van elk gezin, zou het ideaal zijn geweest om voor alle 12 gezinnen in het cohort een casus uit te werken.

GEZIN 3

Plan Together heeft gedurende 15 maanden een gezin zonder wettig verblijf met vier kinderen (12, 10, 9 en 7) ondersteund. De ouders kwamen 18 jaar geleden naar België en zijn zonder verblijfsrecht sinds hun eerste toeristenvisa afliepen. Alle kinderen zijn in België geboren en zijn goed geïntegreerd op hun school, buurt en gemeenschap. Ze spreken de moedertaal van hun ouders en zowel Nederlands als Frans.

De echtgenoot werkt in de informele economie en hoewel zijn inkomen laag en onstabiel is, heeft het gezin kunnen overleven dankzij extra hulp van hun uitgebreide ondersteuningsnetwerk dat zij in de loop der jaren hebben opgebouwd. De moeder lijdt aan paniekaanvallen, angst en slapeloosheid en bezoekt nu steungroepen en krijgt psychologische hulp die werd geregeld door de casemanager. Het gezin heeft de meest intensieve steun ontvangen van Plan Together, met ten tijde van de gegevensverzameling 17 huisbezoeken.

Zij misten het eerdere algemene regularisatiecampagne in 2009. Een uitgebreid beroep dat jaren geleden door hun advocaat was ingediend, werd eind 2020 afgewezen door de administratieve rechtbank. Gedurende de 11 jaar waarin zij wachten op de beslissing werden alle vier de kinderen geboren.

Toen Plan Together het gezin ontmoette - doorverwezen door een welzijnsorganisatie die onderwijs en sociale activiteiten voor kinderen ondersteunt - was het gezin goed op de hoogte van de migratieprocedure. De man was echter ernstig gedemotiveerd door het lange wachten op een beslissing van de overheid en had het bijna opgegeven om hun status ooit te regulariseren. Terwijl de man geen vertrouwen had in het systeem, stond de vrouw nog steeds open voor het idee om andere opties voor regularisatie te onderzoeken, daarbij sterk gesteund door hun oudste kind. Dat ervan droomt te leven als ieder ander kind in het enige land dat het heeft gekend.

Door intensieve en geduldige ondersteuning via casemanagement kreeg het gezin langzaam de moed om een nieuwe regularisatieaanvraag in te dienen. Omdat de familie in contact stond met een andere NGO kregen

ze het advies om geen nieuwe regularisatieaanvraag in te dienen. De casemanager onderzocht hun situatie volledig en nam opnieuw contact op met het advocatenkantoor dat tot dan toe hun dossier had behandeld. Het kantoor stemde ermee in om een nieuwe aanvraag voor te bereiden. Ook het Kinderrechtencommissariaat gaf zijn advies om hun dossier te versterken.

Terwijl ze een grote hoeveelheid papierwerk voor hun aanvraag voorbereidden, kregen de gezinsleden te maken met veel tegenslagen en moeilijkheden die hun moreel beïnvloedden. De casemanager stond de gezinsleden bij elke stap bij om hen op de been te houden. De huisbaas gaf het gezin bijvoorbeeld een opzeggingstermijn en de familie beleefde een paar uiterst stressvolle maanden waarin het worstelde om een alternatieve woning te vinden. In die periode werd ook hun voorbereiding voor een regularisatieaanvraag on-hold gezet. Toen het gezin de woning niet op tijd verliet, werd het voor de rechter gedaagd en veroordeeld tot het betalen van de gerechtskosten. De casemanager vergezelde de vrouw naar de rechtbank om haar te steunen. Andere administratieve obstakels hielden in dat de identiteitskaart van de man afliep omdat hij de deadline voor verlenging had gemist.

De deelname van het gezin aan Plan Together viel ook samen met de massale regularisatiecampagne in Brussel, waarbij verschillende gebouwen werden bezet en een lange hongerstaking werd gehouden. Het gezin vreesde dat het een nieuwe kans op regularisatie zou mislopen als het niet zou meedoen, maar besloot uiteindelijk om niet deel te nemen. Het oudste kind vergezelde de moeder naar verschillende demonstraties en werd geïnterviewd door een tv-journalist: ze was erg trots dat ze haar stem had laten horen.

Het gezin gaat door met het verzamelen van bewijsmateriaal voor de lopende aanvraag. Sommige steunbrieven zijn nu meer dan 6 maanden oud en worden door de autoriteiten misschien niet meer als geldig beschouwd. Dit maakt het gezin angstig en bezorgd, maar desondanks zet het gezin onder begeleiding van de casemanager de procedure voort.

GEZIN 12

Plan Together ondersteunde een gescheiden gezin met drie kinderen. De moeder werd aanvankelijk naar het project verwezen door een vrijwilliger, maar er werd besloten om haar zaak niet aan te nemen: het was niet mogelijk om effectief met de moeder te communiceren om haar bedoelingen vast te leggen, omdat de dominante stemmen en opvattingen van haar schoonfamilie het onmogelijk maakten om te begrijpen wat de gedachten van de moeder waren, ook vanwege een taalbarrière en haar vermoedelijk beperkte cognitieve vermogen. Maanden later werd zij opnieuw naar het project verwezen door haar man, die zich in een detentiecentrum bevond en met uitzetting werd bedreigd.

Via de echtgenoot kon de casemanager de situatie van de moeder beter begrijpen en nam deze opnieuw contact met haar op. De moeder heeft jarenlang zonder wettig verblijf in Europa geleefd en is van het ene land naar het andere verhuisd, totdat ze trouwde met een man die wel een verblijfsstatuut had. Hun eerste kind had ook een verblijfsstatuut, maar de man verloor zijn wettelijke verblijfsrecht vanwege een schending van de openbare orde. Hun oudste zoon verloor ook zijn verblijfsrecht en de echtgenoot werd, na vele jaren gevangenis, uiteindelijk teruggestuurd naar zijn land van herkomst.

Hoewel de moeder met haar man en hun kinderen vrijwillig wilde terugkeren naar haar land van herkomst, erkent dit land haar en de twee jongste kinderen niet als eigen staatsburgers: de Dienst Vreemdelingenzaken adviseerde haar daarom een staatloosheidsprocedure te starten.

Gedurende een groot deel van het leven van de moeder, dat zich over tientallen jaren uitstrekte, namen andere mensen beslissingen voor haar - hetzij in instellingen waar zij haar jeugd doorbracht, hetzij in een familieomgeving waar haar schoonfamilie alle aspecten van

haar leven beheerste. Het was daarom een strijd voor de casemanagers om haar aan te moedigen en te ondersteunen om haar stem te laten horen en zelfstandig beslissingen over zichzelf te nemen - wat een nieuwe ervaring voor haar was. Dit werd ook belemmerd door haar beperkt cognitief vermogen, dat niet formeel is aangetoond of verholpen. De moeder erkende echter dat de casemanager betrouwbaar was en was blij om bij haar te zijn, en langzaam begonnen zij als team te werken aan een duurzame oplossing voor haar situatie.

Het voeren van procedures wegens staatloosheid is een langdurig en ingewikkeld proces. Voor de moeder, die zich nooit serieus met het migratiesysteem heeft beziggehouden, was het moeilijk om de volledige implicaties van de samenwerking met advocaten en het doorlopen van de procedures te begrijpen. De casemanager werkte met de moeder samen om het proces op een ondersteunende manier te doorlopen, zodat ze genoeg vertrouwen bleef houden om betrokken te blijven.

De moeder en de kinderen waren een paar jaar eerder in een terugkeerwoning vastgehouden geweest en vervolgens ondergedoken. Ze waren bang om opnieuw vastgehouden te worden. Na veel gesprekken en onderhandelingen kon Plan Together een 'pas' regelen bij de Dienst Vreemdelingenzaken die het gezin bij zich kan dragen. Op de 'pas' staat dat het gezin al bekend is bij de overheid en Plan Together, zodat ze kunnen voorkomen dat ze worden vastgehouden als ze worden aangehouden. Dit verminderde de angst van de moeder voor de overheid, terwijl zij zich verder wijdde aan haar migratieprocedure.

Hoewel de zaak tot nu toe niet is opgelost, heeft de moeder een lange weg afgelegd ten opzichte van het begin en is ze gegroeid in zelfvertrouwen en zelfbewustzijn. Nu ze haar rechten beter kan doen gelden, beschrijft ze haar vroegere leven als "leven als een dier".

ERVARINGEN

CONCLUSIES

Hieronder volgt een lijst van belangrijke leerpunten en waarnemingen die uit onze analyse van de projectgegevens naar voren zijn gekomen en waarvan wij hopen dat zij een verrijking kunnen vormen voor verdere discussies over casemanagement en alternatieven voor detentie.

Het belang van vertrouwen in succesvol casemanagement – Positieve samenwerking tussen casemanagers en gezinnen ontstaat wanneer er een hoge mate van vertrouwen is tussen hen. Het vergt tijd om dit vertrouwen op te bouwen. Vaak moesten casemanagers en gezinnen zeer nauw samenwerken om veel obstakels te overwinnen, wat geduld, toewijding en eerlijkheid vergde. Een goede verstandhouding tussen casemanagers en gezinnen is absoluut noodzakelijk om samen te kunnen werken aan de oplossing van hun dossier.

Het managen van verwachtingen kan moeilijk zijn – Hoewel casemanagers vanaf het begin benadrukken dat case management een open einde heeft en dat alle opties onderzocht worden, is het bespreken van terugkeer als één van de opties met de gezinnen een delicate zaak en kan het pas ten gronde ter sprake worden gebracht nadat al het andere is geprobeerd. Sommige gezinnen die al lange tijd zonder wettig verblijf zijn en over een steunnetwerk beschikken, kunnen besluiten om zonder wettig verblijf te blijven in plaats van een terugkeer te overwegen.

Casemanagement verloopt niet lineair – Bij casemanagement wordt gedurende een lange periode in een zeer zorgvuldig tempo intensieve steun verleend. Tijdens die periode kunnen de bereidheid en het vermogen van de begunstigen om zich in te zetten zowel stijgen als dalen, en de casemanager moet daarop inspelen om een positief resultaat te bereiken. Erkend moet worden dat het doorlopen van de migratieprocedure stressvol en uitputtend kan zijn en geen eenvoudig mechanisch proces is. Soms hebben de gezinnen extra tijd en ruimte nodig om na te denken over hun volgende stap, waardoor het casemanagement kan worden onderbroken.

Eerdere negatieve ervaringen met het systeem maken gezinnen terughoudend – Het beeld dat de gezinnen hebben van de autoriteiten en hoe zij door hen benaderd worden is sterk gevormd door wat de gezinnen al hebben meegemaakt voordat zij aan het pilootproject deelnamen, inclusief incidenten die lang geleden hebben plaatsgevonden. Het is een uitdaging om hun negatieve ervaringen uit het verleden aan te pakken en hen aan te moedigen zich open te stellen. Het bureaucratisch karakter en de discriminatie door systemen en processen van instanties kunnen personen er ook van weerhouden om toegang te krijgen tot diensten en informatie waar zij recht op hebben. Daarom mag casemanagement niet stoppen bij de afgifte van het verblijfsrecht, maar moet het worden voortgezet terwijl de gezinnen zich formeel in de samenleving integreren.

Kwaliteitsvol juridisch advies is een sleutel tot succesvol casemanagement – Een aanzienlijke hoeveelheid tijd wordt besteed aan het verkrijgen van betrouwbaar juridisch advies, het begrijpen van de beschikbare juridische opties en het vergemakkelijken van de communicatie tussen de gezinnen en hun advocaten bij het nemen van een beslissing over volgende stappen. Zonder betrouwbaar juridisch advies is het bijna onmogelijk om de dossiers van de gezinnen vooruit te helpen, zelfs met casemanagement. Het kan heel moeilijk worden om een duidelijk beeld te krijgen van wat er is gebeurd of wat de gezinnen nu moeten doen, wanneer er een verandering van advocaat is of wanneer de gezinnen geen degelijk juridisch advies hebben gekregen. Ook kan de situatie heel ingewikkeld worden wanneer de families van de ene naar de andere advocaat gaan. Het is daarom essentieel dat er een goede werkrelatie wordt gecreëerd tussen casemanagers en advocaten.

Unieke dynamiek binnen elk gezin – Casemanagers staan voor de delicate taak om de dynamiek binnen ieder gezin te doorgronden wanneer zij proberen te begrijpen wat het gezin wil doen. Soms hebben de ouders niet hetzelfde idee over wat zij als gezin zouden moeten doen, maar het is moeilijk dit vast te leggen wanneer één van de ouders een "woordvoerdersrol" heeft en de casemanagers niet rechtstreeks met de andere ouder kunnen communiceren. In andere gevallen worden kinderen onofficiële tolken namens de gezinnen of gedragen zij zich zelfs meer als ouders om hun ouders te beschermen, waardoor het voor de casemanagers moeilijker wordt om de werkelijke bedoelingen of gevoelens van de ouders te begrijpen.

In de basisbehoeften van de gezinnen moet worden voorzien alvorens zij zich kunnen concentreren op de oplossing van hun dossier – Veel gezinnen die aan het pilootproject deelnemen wonen al lange tijd in België en hebben vaak al banden gelegd met vele informele ondersteuningsnetwerken om te overleven, onder meer via hun kinderen en hun scholen. Dankzij een enorme hoeveelheid vrijwilligerswerk en steun kunnen deze gezinnen overleven. Het ontbreken van het recht op werk betekent echter dat hun levensonderhoud onstabiel blijft en dat hun zorgen over hun materiële omstandigheden voorrang kunnen krijgen ten opzichte van hun dossier. Dit geldt ook voor de toegang tot medische zorg. De wanhopige zoektocht van de gezinnen naar bestaansmiddelen kan hen ook blootstellen aan het risico van uitbuiting in de context van informele huisvestings- en werkregelingen.

Structurele tekortkomingen binnen het migratiesysteem beperken de doeltreffendheid van het casemanagement – Gezinnen moeten vaak een lange, ingewikkelde procedure doorlopen, wat onvermijdelijk veel frustratie en angst bij hen teweegbrengt. Deze lange perioden van onzekerheid lijken de spanning in het gezin te vergroten, wat kan leiden tot psychologische problemen, huiselijke spanningen en geweld en negatieve gevolgen voor het welzijn van de kinderen. Dit zijn externe factoren die het effect van casemanagement ondermijnen en waarop de gezinnen en de casemanagers geen vat hebben. Bovendien wordt de situatie ingewikkelder naarmate de dossiers langer duren, waardoor nog meer belemmeringen en negatieve factoren ontstaan, die de algemene geloofwaardigheid en het vermogen om hun status te regulariseren kunnen ondermijnen.

Onverwijderbaarheid en staatloosheid van sommige gezinnen moeten op humane wijze worden aangepakt – Sommige gezinnen waarmee het pilootproject heeft gewerkt konden om de één of andere reden niet worden teruggestuurd. Door het huidige gebrek aan wettelijke mogelijkheden voor onverwijderbare gezinnen om hun status te regulariseren, verkeren zij in een langdurig juridisch vacuüm dat ernstige gevolgen heeft voor de kinderen. Wij hebben ook geconstateerd dat het lang duurt voordat iemand als potentieel staatloos wordt geïdentificeerd, waardoor het voor deze persoon onmogelijk is om verder te gaan in het leven.

AANBEVELINGEN

Wij verwelkomen de inspanningen van de Belgische regering om de ontwikkeling van programma's omtrent alternatieven voor detentie te onderzoeken, met actieve participatie van middenveldorganisaties en gemeenten. Wij delen de volgende aanbevelingen om hen te informeren en te helpen bij hun werk.

Programma's omtrent alternatieven voor detentie voor gezinnen met kinderen dienen:

- Onafhankelijk casemanagement te gebruiken met een flexibele, persoonsgerichte aanpak om specifieke individuele en gezinsomstandigheden aan te pakken;
- voldoende tijd te geven om vertrouwen te laten ontstaan tussen de gezinnen en de casemanagers en om hen in staat te stellen hun complexe situatie te ontwarren en als team een actieplan te ontwikkelen;
- alle actoren die de gezinnen ondersteunen constructief samen te laten werken, met respect voor de wensen van de gezinnen;
- hand in hand te gaan met betrouwbaar juridisch advies van goede kwaliteit, dat gratis of tegen lage kosten wordt verstrekt op een manier die voor de gezinnen gemakkelijk te begrijpen is;
- toegang tot huisvesting en recht op werk en/of levensonderhoud te garanderen, zodat de gezinnen een mate van stabiliteit kunnen behouden die hen in staat stelt zich te concentreren op hun dossiers.

Op een hoger niveau:

- Alle nationale en lokale overheidsdiensten dienen de administratieve processen waarmee migranten en asielzoekers te maken krijgen, te vereenvoudigen en hen met respect behandelen;
- Er moet erkend worden dat voor veel gezinnen zonder wettig verblijf die al langere tijd in België verblijven terugkeer geen realistische optie meer is. De toegang tot verblijf dient breder en gemakkelijker worden gemaakt, zodat gezinnen zelfstandiger kunnen gaan leven en de informele middelen van de gemeenschap die nu worden gebruikt om hen te ondersteunen kunnen worden ingezet voor andere noden binnen de gemeenschap.
- Het asiel- en migratiesysteem, beleidslijnen en procedures dienen de menselijkheid en de menselijke waardigheid van asielzoekers en migranten te erkennen, ongeacht hun wettelijke en administratieve status. Het huidige systeem, beleid en procedures creëren enorme ontberingen voor de gezinnen en kinderen waarmee de Plan Together pilot heeft gewerkt. Casemanagement is deels een poging om de schade te herstellen die het huidige systeem al heeft aangericht.

BIJLAGEN

Bijlage A

BASELINE FOR CLIENT SUMMARY SHEET – PLAN TOGETHER

Dossiernummer: xxx

Opgesteld op datum: xxx verwijzend naar de situatie bij aanmelding (datum)

Werkwijze : deze wordt opgesteld zodra besloten is dat het gezin wordt toegelaten tot het project. Geef een score op een schaal van 0 tot 10 en beschrijf per vraag beknopt en duidelijk de situatie en de motivatie waarom u die score geeft.

1. Hoe schat u het risico in dat het gezin het programma verlaat?

Schaal: X
Waarom?

2. Hoe zelfredzaam/onafhankelijk is het gezin?

Schaal: X
Waarom?

3. Wat is hun niveau van vertrouwen in autoriteiten/ procedures?

Schaal: X
Waarom?

4. Hoe groot is hun vertrouwen in hun advocaat of advocaten in het algemeen?

Schaal: X
Waarom?

5. Hoe goed zijn zij geïnformeerd over de inhoud van de procedures?

Schaal: X
Waarom?

6. Zijn zij nog in staat om zelf actie te ondernemen/ besluiten te nemen?

Schaal: X
Waarom?

7. Hoe enthousiast zijn ze om samen te werken met de casemanager?

Schaal: X
Waarom?

8. Hoe is hun algemeen welzijn?

Schaal: X
Waarom?

9. Hoe kwetsbaar zijn ze?

Schaal: X
Waarom?

10. Hoe hoopvol zijn ze over de toekomst?

Schaal: X
Waarom?

11. Hoe kwalitatief is hun huisvestingssituatie?

Schaal: X
Waarom?

12. Hoe uitgebreid is hun sociaal netwerk?

Schaal: X
Waarom?

13. Hoe stabiel is hun woonsituatie?

Schaal: X
Waarom?

14. Hoe groot is het risico van detentie?

Schaal: X
Waarom?

Bijlage B

CLIENT SUMMARY SHEET

De Client Summary Sheet werd ontwikkeld als monitoring en evaluatie-instrument om de kwalitatieve impact van case-management te analyseren. Het wordt gebruikt door een aantal op casemanagement gebaseerde ATD pilootprojecten die door EPIM gefinancierd worden en door middenveldorganisaties geïmplementeerd worden in Europa. Ze zijn ontworpen om diepgaande, geïndividualiseerde kwalitatieve gegevens te documenteren - met name veranderingen die in de loop der tijd bij individuen optreden als reactie op casemanagement. Voor meer informatie over de projecten en de Client Summary Sheets kunt u de evaluatieverslagen *Alternatives to detention: from theory to practice (2018)* en *Alternatives to detention: building a culture of cooperation (2020)* lezen.

EPIM ATD netwerk – Client Summary Sheet Maart 2019

Locatie ATD project _____ referentienummer begunstigde _____

Als u meerdere vragen beantwoordt, markeer dan uw antwoorden. Bedankt!

PROFIEL INFORMATIE

	VRAAG	ANTWOORD																																		
1	Gender																																			
2	Leeftijd																																			
3	Nationaliteit																																			
4	Zijn er kwetsbaarheden?	<table border="1"><tr><td>Kind</td><td></td></tr><tr><td>Zwangere vrouw of meisje, of zogende moeder</td><td></td></tr><tr><td>Alleenstaande of hoofdverzorger(s) (van kind ten laste, oudere persoon of persoon met een handicap)</td><td></td></tr><tr><td>Gendergerelateerd geweld, seksueel geweld, gezinsgeweld en mishandeling</td><td></td></tr><tr><td>Seksuele geartheid en genderidentiteit</td><td></td></tr><tr><td>Lichamelijke en geestelijke gezondheidsproblemen</td><td></td></tr><tr><td>Risico op zelfdoding</td><td></td></tr><tr><td>Handicap</td><td></td></tr><tr><td>Bejaard persoon</td><td></td></tr><tr><td>Drugsverslaving</td><td></td></tr><tr><td>Behoeftigheid</td><td></td></tr><tr><td>Vluchteling en asielzoeker</td><td></td></tr><tr><td>Overlevende van marteling en trauma</td><td></td></tr><tr><td>Overlevende van seksueel of gendergerelateerd geweld of een ander geweldsmisdrijf</td><td></td></tr><tr><td>Slachtoffers van mensenhandel</td><td></td></tr><tr><td>Staatloze persoon</td><td></td></tr><tr><td>Een persoon kan tot een minderheid behoren die in het land van aankomst het risico van xenofob geweld met zich meebrengt dat zorgvuldig beheer en voorzorgsmaatregelen vereist.</td><td></td></tr></table>	Kind		Zwangere vrouw of meisje, of zogende moeder		Alleenstaande of hoofdverzorger(s) (van kind ten laste, oudere persoon of persoon met een handicap)		Gendergerelateerd geweld, seksueel geweld, gezinsgeweld en mishandeling		Seksuele geartheid en genderidentiteit		Lichamelijke en geestelijke gezondheidsproblemen		Risico op zelfdoding		Handicap		Bejaard persoon		Drugsverslaving		Behoeftigheid		Vluchteling en asielzoeker		Overlevende van marteling en trauma		Overlevende van seksueel of gendergerelateerd geweld of een ander geweldsmisdrijf		Slachtoffers van mensenhandel		Staatloze persoon		Een persoon kan tot een minderheid behoren die in het land van aankomst het risico van xenofob geweld met zich meebrengt dat zorgvuldig beheer en voorzorgsmaatregelen vereist.	
Kind																																				
Zwangere vrouw of meisje, of zogende moeder																																				
Alleenstaande of hoofdverzorger(s) (van kind ten laste, oudere persoon of persoon met een handicap)																																				
Gendergerelateerd geweld, seksueel geweld, gezinsgeweld en mishandeling																																				
Seksuele geartheid en genderidentiteit																																				
Lichamelijke en geestelijke gezondheidsproblemen																																				
Risico op zelfdoding																																				
Handicap																																				
Bejaard persoon																																				
Drugsverslaving																																				
Behoeftigheid																																				
Vluchteling en asielzoeker																																				
Overlevende van marteling en trauma																																				
Overlevende van seksueel of gendergerelateerd geweld of een ander geweldsmisdrijf																																				
Slachtoffers van mensenhandel																																				
Staatloze persoon																																				
Een persoon kan tot een minderheid behoren die in het land van aankomst het risico van xenofob geweld met zich meebrengt dat zorgvuldig beheer en voorzorgsmaatregelen vereist.																																				

		<p>Een algemene opmerking is dat mannen en jongens vaak worden genegeerd in discussies over kwetsbaarheid, terwijl zij het risico lopen van geweld, zelfverminking en rekrutering door gewelddadige groepen.</p> <p>Voor personen in detentie kunnen er naast de hierboven genoemde kwetsbaarheidsfactoren nog andere factoren zijn die ertoe kunnen leiden dat de voortzetting van de detentie schadelijk is voor de gezondheid en het welzijn van de betrokkene. Ook eerdere ervaringen met detentie (migratie of anderszins) kunnen met trauma's in verband worden gebracht. Personen die vanuit detentie de gemeenschap binnenkomen, kunnen aanzienlijke en complexe steun nodig hebben.</p> <p>Taalbarrières (vooral voor inheemse of zeldzame talen), analfabetisme, leer- en onderwijsbarrières, sociaal isolement, gebrek aan inzicht in juridische procedures en onvoldoende toegang tot juridisch advies kunnen het vermogen van een persoon om hulp te zoeken en zich met het asiel- of migratiesysteem in te laten, verminderen.</p> <p>Natuurrampen zullen mensen waarschijnlijk steeds kwetsbaarder maken en leiden tot migratiestromen met gevolgen voor de migratiesystemen en de ondersteuningsmogelijkheden.</p> <p>Nieuwkomers die kritieke gezondheidszorg nodig hebben die in hun eigen land niet beschikbaar is, stellen het recht op gezondheid aan de orde, met gevolgen voor de migratiesystemen en de ondersteuningsmogelijkheden.</p>	
5	Familie- en gemeenschapsbanden in het land		
6	Alle omstandigheden waarin de persoon door de overheid is geplaatst		
7	De duur van het verblijf van de persoon in het land (jaren, maanden, weken)		
8	Ervaring met detentie (duur, aantal gevallen van hernieuwde detentie)		
9	De verblijfsduur in het pilootproject (maanden en weken)		
10	De frequentie en duur van uw interactie met de persoon (een korte beschrijving, zoals of u persoonlijke interacties hebt gehad en hoe lang elke sessie duurde. Of de frequentie van telefonische of andere communicatie).		
11	Hoe de persoon in het project terecht is gekomen (uit detentie, uit de gemeenschap, doorverwezen door een andere organisatie, zelfverwijzing, andere)		
12	Als u contact met de persoon hebt gehad terwijl hij/zij in detentie zat, is de persoon daarna weer in de gemeenschap vrijgelaten?		
13	Was deze persoon bekend bij de organisatie voordat hij/zij aan het pilootproject werd voorgesteld?		
14	Wat was uw inschatting van het risico (van stopzetten en/of onderduiken) op het moment van de intake? (Hoog risico, gemiddeld risico, laag risico, weet het niet)		
15	Blijft de persoon in contact met het project, heeft hij het stopgezet, is hij ondergedoken voor de overheid, is hij verhuisd als gevolg het afsluiten van het dossier (regularisatie, terugkeer, verwijdering), is hij opnieuw vastgehouden of anderszins?		
16	Wilt u nog iets toevoegen over de persoonlijke hulpbronnen, kwetsbaarheid, beschermings- of risicofactoren van deze persoon?		

INFORMATIE OVER CASEMANAGEMENT

1. Heeft uw casemanagementondersteuning volgens u een positief effect gehad op het vermogen van de betrokkene om de migratieprocedures te doorlopen in de loop der tijd?

Negatieve impact	Geen impact	Beperkte impact	Enige impact	Grote impact	Weet het niet/kan het niet zeggen
------------------	-------------	-----------------	--------------	--------------	-----------------------------------

2. Heeft uw casemanagementondersteuning volgens u een positief effect gehad op het risiconiveau van de betrokkene in de loop der tijd?

Negatieve impact	Geen impact	Beperkte impact	Enige impact	Grote impact	Weet het niet/kan het niet zeggen
------------------	-------------	-----------------	--------------	--------------	-----------------------------------

3. Heeft uw casemanagementondersteuning volgens u een positief effect gehad op het vertrouwen van de betrokkene in het systeem in de loop der tijd?

Negatieve impact	Geen impact	Beperkte impact	Enige impact	Grote impact	Weet het niet/kan het niet zeggen
------------------	-------------	-----------------	--------------	--------------	-----------------------------------

CLUSTER 1 – GEÏNFORMEERD BESLISSEN

1. Heeft casemanagement het vermogen van de betrokkene om een geïnfomeerde beslissing te nemen inzake hun migratieprocedures in de loop der tijd verbeterd?

Negatieve impact	Geen impact	Beperkte impact	Enige impact	Grote impact	Weet het niet/kan het niet zeggen
------------------	-------------	-----------------	--------------	--------------	-----------------------------------

2. Waren er bijzondere barrières om zich bezig te houden met de migratieprocedures met betrekking tot het deelnemen aan geïnfomeerde besluitvorming (aan het begin van of tijdens de casemanagement)? Welke waren dat? Zijn ze overwonnen?

CLUSTER 1 – SNELLE VRAGEN

3. Krijgen zij meer informatie en advies dan voorheen om hen te helpen hun eigen situatie te begrijpen en hun toekomst beter te plannen?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

4. Maken ze constructievere keuzes met betrekking tot hun migratiedossier? (Bijvoorbeeld, waren ze voorheen van plan om onder te duiken?)

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

5. Hebben zij meer vertrouwen in de migratieprocedures?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

6. Zijn ze beter betrokken bij de casemanagement?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

7. Zijn ze beter in staat om de gevolgen van hun acties te overwegen?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

CLUSTER 2 - TIJDIGE EN EERLIJKE OPLOSSING VAN HET DOSSIER

1. Heeft casemanagement voor betrokkene in de loop der tijd bijgedragen tot een tijdige en eerlijke oplossing in het dossier?

Negatieve impact	Geen impact	Beperkte impact	Enige impact	Grote impact	Weet het niet/kan het niet zeggen
------------------	-------------	-----------------	--------------	--------------	-----------------------------------

2. Waren er bijzondere belemmeringen om bij te dragen tot een tijdige en eerlijke oplossing van het dossier (aan het begin van of tijdens het casemanagement)? Welke waren dat? Zijn ze verholpen?

CLUSTER 2 - SNELLE VRAGEN

3. Nemen zij meer initiatief om contact op te nemen met de autoriteiten?
Houden zij zich regelmatig bezig met hun dossier? Ondernemen zij stappen om hun dossier op te lossen?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

4. Kunnen zij hun wettelijke en andere rechten beter uitoefenen?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

5. Kunnen zij alle opties, waaronder regularisatie, beter verkennen?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

6. Werken zij beter mee aan de voorwaarden die de autoriteiten aan hen hebben gesteld?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

7. Denkt u dat de autoriteiten nu meer/betere informatie hebben over de dossiers van de betrokkenen, omdat er beter gecommuniceerd wordt?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

CLUSTER 3 – COPING EN WELBEVINDEN VAN BETROKKENE

1. Verbeterd casemanagement de coping en het welbevinden van betrokkenen (waardoor zij zich beter kunnen betrekken zijn bij de migratieprocedures) in de loop der tijd?

Negatieve impact	Geen impact	Beperkte impact	Enige impact	Grote impact	Weet het niet/kan het niet zeggen
------------------	-------------	-----------------	--------------	--------------	-----------------------------------

2. Waren er bijzondere belemmeringen voor het verbeteren van de coping en het welbevinden van de persoon (bij het begin van of tijdens de casemanagement)? Welke waren dat? Zijn ze overwonnen?

CLUSTER 3 - SNELLE VRAGEN

3. Zijn ze minder kwetsbaar?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

4. Hebben ze meer hoop voor de toekomst?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

5. Hebben ze meer vertrouwen in het systeem dan voorheen?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

6. Is hun psychosociaal welbevinden verbeterd (gemeenschapsactiviteiten, psychologische toestand)?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

7. Is hun bestaanssituatie verbeterd?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

8. Is hun huisvestingssituatie verbeterd?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

9. Zijn ze stabiel(er) dan voorheen? Houden ze regelmatig(er) contact met het project?

Ja	Neen	Weet het niet
----	------	---------------

Laatste vraag

10. Nog andere opmerkingen?

Wat ondermijnde, blokkeerde of beperkte het potentieel positieve effect van uw casemanagementondersteuning voor deze persoon? Of welke factoren hebben geleid tot een bijzonder gunstig resultaat voor deze persoon?

Bijlage C

CASE STUDY TEMPLATE

Evaluatie ATD-pilootproject - maart 2019

ATD pilootproject locatie _____ Referentienummer begunstigde _____

Zorg ervoor dat u dit formulier invult volgens de instructies in het kader voor de verzameling van de evaluatiegegevens.

FASES IN CASEMANAGEMENT	BESCHRIJVING
Profiel van de begunstigde	
Screening en assessment	
Case planning	
Interventies	
Review	
Afsluiting van het dossier / uitkomst / status	

Auteur: Eiri Ohtani
Vertaling: Pierre De Grootte
Eindredactie: Maaïke Vanderbruggen
Verantwoordelijke uitgever: Jörg Gebhard
Beeldmateriaal: Kristien Vliegen
Publicatie: Februari 2023

Dit project werd ondersteund door Talitha Koum en door het Europees Programma voor Integratie en Migratie (EPIM), een samenwerkingsinitiatief van het Netwerk van Europese Stichtingen (NEF). De inhoud ervan is uitsluitend de verantwoordelijkheid van de auteur en weerspiegelt niet noodzakelijkerwijs de standpunten van NEF, EPIM of de partnerstichtingen.

JRS Belgium is lid van het European Alternatives to Detention Network, een groep van Europese NGO's die tot doel heeft de detentie van migranten te verminderen en te beëindigen door het opbouwen van bewijzen en momentum voor op engagement gebaseerde alternatieven. Het netwerk verenigt NGO's in zeven Europese landen (België, Bulgarije, Cyprus, Griekenland, Italië, Polen en het VK) met regionale en internationale organisaties.

Jesuit Refugee Service (JRS) is een internationale Katholieke organisatie met als missie het **begeleiden, dienen** en **bepaleiten** van de rechten van vluchtelingen en andere gedwongen migranten. JRS Belgium biedt psychosociale en spirituele steun in detentiecentra, juridische begeleiding, toekomstplanning, sensibiliseringsprogramma's in scholen en aan universiteiten. JRS Belgium pleit voor gemeenschapsgerichte alternatieven voor detentie en structurele veranderingen in het migratiebeleid en de wetgeving zowel op nationaal als Europees niveau. JRS Belgium streeft zo naar een inclusieve en gastvrije samenleving waarin mensenrechten, integratie en verzoening centraal staan en geen gebruik meer gemaakt wordt van detentie om migratieredenen.

Jesuit Refugee Service Belgium
Maurice Liétartstraat 31/9
1150 Brussel
België
Tel.: +32 2 738 08 18
Email: info@jrsbelgium.org

Dit verslag kan online worden geraadpleegd op
www.jrsbelgium.org